

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Dönemde Din Eğitime İlişkin Görüşleri: Kastamonu Örneği

Preschool Teachers' Opinions on Religious Education in the Preschool Period:
The Case of Kastamonu

Yazar Bilgisi Author Information

İslam MUSAYEV

Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Kastamonu, Türkiye
Asst. Prof., Kastamonu University, Faculty of Theology, Kastamonu, Türkiye
islamismayil@gmail.com , www.orcid.org/0000-0003-3111-2227

Makale Bilgisi Article Information

Makale Türü Article Type	Araştırma Makalesi Research Article
Yayın Etiği Publishing Ethics	Bu makale, iThenticate yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir. Makale, çift taraflı kör hakemlik yöntemiyle en az iki hakem tarafından incelenmiştir. This article has been scanned by iThenticate software and no plagiarism detected. It has been examined by at least two referees using double sided blind refereeing method.
Finansman Funding	Yazar, bu çalışma için herhangi bir dış fon almadığını beyan eder. Author declares that he get no any external funding for this study.
Çıkar Çatışması Conflict of Interest	Yazar bu çalışmayla ilintili herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder. Author declares that there is no any conflict of interest related to this study.
DOI	https://doi.org/10.30623/hij.1631977
Geliş Tarihi / Received	Kabul Tarihi / Accepted
3 Şubat/February 2025	16 Eylül/September 2025

Öz

Okul öncesi eğitimi son yıllarda en hızlı gelişen ve üzerinde daha ciddi durulan bir konu olma özelliğini sürdürmektedir. Bu dönem bireyin kişiliğinin şekillendiği, bütün özellik ve yeteneklerinin oluşmaya başladığı bir evre olması hasebiyle büyük önem arz etmektedir. Eğitim genel anlamda bireyin yeteneklerini ortaya çıkarma, ona rehberlik etme, bilgi ve beceri kazandırma, özellikle başta ahlaki nitelikler olmak üzere yeteneklerini geliştirme faaliyeti sürecidir. Eğitim aynı zamanda milli ruhun gelişmesini sağlayan en önemli etkidir. Eğitim yoluyla elde edilen, nesilden nesile aktarılan örf, adet, gelenek, görenek ve ahlaki değerler bir toplumu millet yapan ve onun bütünlüğünü sağlayan önemli unsurlardır. Bireyleri eğitmenin yanında insanda doğuştan var olan inanma duygusunun ortaya çıkarılması da bir eğitim görevidir. Gelişim bütün bir süreç olduğu için diğer gelişim alanları gibi, dini gelişim alanının da desteklenmesi ve geliştirilmesi önemlidir. Okul öncesi dönemde verilen eğitim, çocuğun bilişsel, duyuşsal, ruhsal ve ahlaki olmak üzere tüm gelişim süreçlerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda gerçekleştirmeye çalışan, onun ahlaki, insani, kültürel, milli ve manevi değerlere bağlılığını sağlayan bir süreç olması nedeniyle bu dönemde diğer bilgi ve becerileri kazandırmak kadar din eğitiminin verilmesi de büyük öneme sahiptir. Bu dönemde çocuğun aldığı eğitim ve elde ettiği yaşantılar onun gelecek hayatını şekillendiren hususlardandır. Bu eğitim içerisinde din eğitimi de aynı şekilde bireyin kişiliğinin şekillenmesinde, dinle ilgili ihtiyaçlarının giderilmesinde büyük rol oynayacaktır. İnsanda var olan inanma duygusu, dini ilgi ve ihtiyaç gibi her ne kadar doğuştan gelen bir özellik olsa da ortaya çıkarılabilmesi için aile ve okul gibi çevresel faktörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle diğer gelişim alanları gibi gelişimin önemli bir parçası olan dini gelişim alanının sağlıklı şekilde desteklenmesinde aileler yanında eğitimcilerin de aktif rol alması gereklidir. Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde din eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış olup tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin Kastamonu şehrinde görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri oluşturdu. Araştırmanın örneklemi ise evreni temsil edebilecek niteliğe sahip olduğu düşünülen ve temsili örnekleme yoluyla belirlenen 101 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktaydı. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan ve okul öncesi dönemde din eğitimi ile ilgili görüşleri kapsayan 19 soruluk, beşli Likert tipi anket kullanılmıştır. Verilerin analizde "IBM SPSS Statistics 26" paket programı kullanılmış, betimsel istatistikler, Kruskal-Wallis H ve Mann-Whitney U testleri uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin çocukların gelişim sürecinde dini eğitimin önemine dair farkındalıklarının yüksek olduğu, özellikle 0-6 yaş aralığının çocuklara dini sevdirmeye ve taklit ederek öğrenme için önemli bir dönem olduğu ve bu yaş grubunda öğrenme ve davranış geliştirme süreçlerinde din eğitiminin önemli olduğu tespit

edilmiştir. Erken yaşlarda soyut kavramların anlaşılmasını kolaylaştıracak tekniklerin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Araştırma bulguları ayrıca, öğretmenlerin din eğitiminin baskı ve zorlama yapılmadan verilmesi gerektiği konusundaki görüş birliğini de ortaya koymaktaydı. Din eğitiminin ailede başlayan bir süreç olarak okul öncesi eğitimle pekiştirilebileceği belirtilmiştir. Öğretmenlerin yaş, eğitim durumu, çalıştıkları okul türü ve kıdem gibi demografik değişkenler açısından görüşler arasında fark bulunmaz iken erkek öğretmenlerin 0-6 yaş dönemi çocuklar için din eğitimine yönelik görüşleri kadın öğretmenlerinkine göre daha olumluydu. Bu bağlamda paydaşlara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Okul Öncesi Eğitim, Öğretmen Görüşleri, Kastamonu, Ahlak Eğitimi.

Abstract

Since preschool education is crucial as a stage in which individuals' personalities are shaped and all their characteristics and abilities begin to form, it continues to be a subject that has developed the fastest in recent years and has been emphasized increasingly. Education, in general terms, is the process of revealing the talents of individuals, guiding them, providing them with knowledge and skills, and developing human abilities, especially moral qualities. It is also the most important factor ensuring the development of the national spirit because the customs, traditions, convenances, and moral values acquired through education and passed down from generation to generation are significant elements that make a society a nation and allow its integrity. Revealing the innate sense of belief in human beings, besides educating the individuals, is also an educational task. Individual development is a holistic process; therefore, religious development needs to be supported just like other developmental areas. The education given in the preschool aims to achieve the children's development in all aspects, including cognitive, affective, spiritual, and moral, in line with the cultural values of the society and enables their commitment to national, spiritual, moral, cultural, and humanistic values. Accordingly, it is very crucial to provide religious education as well as other knowledge and skills during childhood. The education and experiences children receive during this period are among the issues that shape their future lives. Within this education, religious education plays a major role in shaping the individual's personality and meeting their religious needs. Although the sense of belief, religious interest, and the need for it in human beings is innate, environmental factors such as family and school are required for this feeling to emerge. Thus, it is important that educators, as well as families, undertake an active role in supporting individuals in terms of religious development in a healthy way. This study aimed to examine a critical issue such as religious education in the preschool period from the perspective of preschool teachers. In other words, it explored the views of preschool teachers on religious education. The study employed a

quantitative research method and was conducted using a survey model. The population of the study consisted of preschool teachers working in Kastamonu city of Turkey during the 2024–2025 academic year. The sample including 101 preschool teachers believed to reflect the general characteristics of the population was selected using a representative sampling method. Study data were collected using a 19-item, 5-point Likert-type scale questionnaire developed by the researcher. The data were analyzed using the IBM SPSS Statistics 26 software; descriptive statistics, the Mann-Whitney *U*, and Kruskal-Wallis *H* tests were applied. According to the results, preschool teachers were highly aware of the importance of religious education in children's development process, and they recognized the 0–6 age period as a time for fostering affection for religion and learning through imitation. The teachers acknowledged that religious education plays a role in the general learning process and behavioral development of this age group. In addition, the necessity of techniques that facilitate the understanding of abstract concepts at an early age emerged. The results of the study also revealed that the participating teachers had a consensus that religious education should be provided without pressure and coercion. Furthermore, it was emphasized that religious education, which begins in the family, could be reinforced through preschool education. No significant differences were found in teachers' views based on demographic variables such as age, education level, seniority, and the type of school they worked; however, male teachers had more positive views on religious education for 0-6-year-old children compared to female teachers. Within this context, recommendations were provided to the stakeholders.

Keywords: Religious Education, Preschool Education, Teacher Opinions, Kastamonu, Moral Education.

Giriş

Eğitim, doğumla başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Eğitimin amacı, bireyin yeteneklerini ortaya çıkarmakla birlikte onun bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak bütün yönlerini geliştirmeyi hedeflemektedir.¹ Bu sürecin belki de en önemli evresini fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimin en hızlı olduğu çağlardan biri olan 0-6 yaş dönemi oluşturur. Araştırmalar da bu evredeki gelişmelerin bireyin daha sonraki öğrenme ve gelişimini etkilediğini, kazanılan tecrübelerin, bireyin kişiliğini, alışkanlıklarını, inanç ve değer yargılarını şekillendirdiğini ve sağlam bir şahsiyetin temellerinin bu dönemde atıldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca çocukların 18 yaşına kadar olan okul başarılarının %33'ü 0-6 yaş arasındaki başarı ile açıklanmıştır.² Bu nedenledir ki, çocuğun bilişsel, duyuşsal, fiziksel, sosyal, dil ve devinimsel açıdan

¹ Seyyid Muhammed Nakib el-Attas, *İslami Eğitim -araçlar ve amaçlar-*, çev. Ali Çaksu (İstanbul: Endülüs Yayınları, 1991), 13-14, 16; Hayati Hökelekli, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2011), 210.

² Nürettin Fidan- Münire Erden, *Eğitime Giriş* (Ankara: Alkım Yayınevi, 2002), 22.

sağlıklı gelişimi için okul öncesi dönem son derece önemlidir. Bu yüzden de okul öncesi eğitim dönemi çocuğun her yönlü gelişimi için son derece önemli olmalı ve üzerinde daha fazla durulan bir konu olma özelliğini sürdürmelidir.

Okul öncesi eğitim kavramı ülkemizde genellikle, henüz okul çağına gelmemiş çocukların bir eğitim kurumunda veya bakım merkezinde aldıkları eğitim olarak tanımlanmaktadır. Özellikle son yıllarda okul öncesi eğitim kavramı yerine erken çocukluk eğitimi kullanılmaktadır. Erken çocukluk eğitimi, çocuğun büyümesi, gelişmesi, yaşaması ve bakımı ile ilgili olarak yapılacaklar bütünü diye tanımlanabilir. 1993 yılında düzenlenen XIV. Millî Eğitim Şûrası'nda okul öncesi eğitim, temel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, 0-72 aylık çocuklara yönelik olarak düzenlenen bu eğitim süreci, çocukların bireysel farklılıkları ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak; onların fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyecek zengin çevresel uyaranlarla yapılandırılmakta, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerlerle uyumlu biçimde yönlendirilerek ilköğretim dönemine hazırlık sağlamaktadır.”³

Okul öncesi dönem, bireyin kişilik gelişiminin ve toplumsal kimliğinin şekillendiği kritik bir evre olarak, yetişkinlik sürecine dair temel yapı taşlarının atıldığı bir süreçtir. Bu nedenle, erken çocuklukta verilen din eğitiminin içeriği ve niteliği, ilerleyen yaşlarda bireyde oluşacak dinî anlayışın zeminini oluşturması bakımından özel bir öneme sahiptir. Söz konusu dönemde bireyin edindiği dinî bilgiler kadar, bu bilgilerle eş zamanlı olarak yaşadığı deneyimler de gelecekteki dinî yaşantılarına yön verecektir. Okul öncesi süreçte bilimsel ilkelere dayalı olarak yapılandırılan bir din eğitimi, bireyin sağlıklı bir inanç ve dinî duyarlılık geliştirmesine katkıda bulunabilirken; bilimsel temelden yoksun, yanlış yönlendirmelere açık bir din eğitimi ise bireyin dinî gelişiminde bozulmalara, duygusal karmaşalara ve zamanla dinden uzaklaşmasına yol açabilmektedir.⁴ Dolayısıyla bu dönemde verilecek din eğitiminin doğru ve planlı-programlı eğitim ve yönlendirmeler ile desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. Son yıllarda, ülkemizde okul öncesi dönemde din eğitimine ilişkin tartışmaların giderek arttığını görmekteyiz. Bazı kimseler, bu dönemde din eğitiminin çocukların gelişimine olumlu katkılar sağladığına dair kanaat taşıırken, bazıları da din eğitiminin çocukların özgür iradesine zarar verebileceği ve çocukların diğer alanlardaki gelişimlerini olumsuz etkileyebileceği endişesi içinde olduklarını belirtmektedirler.

Din kabule hazır, fıtrî bir istidat olsa bile ortaya çıkabilmesi için aile ve okul gibi çevresel faktörlere ihtiyaç duymaktadır. Eğitim yoluyla çocuğun diğer ihtiyaçlarının karşılanması bir “hak” olduğu gibi, dini ihtiyaçlarının da karşılanması ve din ihtiyacının

³ Servet Özdemir vd. (ed.), *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları, 2007), 13-14.

⁴ Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler* (Ankara Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009), 75-76; Hasan Dam, “Çocukluk Dönemi Din Eğitimi”, *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2017), 51-96.

sağlıklı bir şekilde beslenmesi de aynı şekilde onun temel hakkıdır.⁵ Bu ihtiyacı sağlıklı bir şekilde karşılanamayan çocuk, çoğu zaman bu boşluğu başka yerlerde başka şekillerde dolduracaktır. Dolayısıyla çocuğun bu ihtiyacını sağlıklı şekilde karşılamak, sağlam temellere dayalı bir din eğitimi ile mümkündür. Dolayısıyla sağlam bir dini gelişimin ve din eğitiminin desteklenmesinde 4-6 yaş grubu Kur'an kursları gibi okul öncesi eğitim kurumlarının aktif rol alması önem arz edebilir.⁶

Göksu (2022) araştırmasında, okul öncesi Kur'an kurslarında görev yapan usta öğretmenlerin pedagojik yetersizliklerine dikkat çekilmiş ve bu eksikliklerin giderilmesi için uygulamalı staj önerilmiştir. Ayrıca, okul öncesi din eğitiminin programda yer alması ve seçmeli ders olarak sunulması hem yöneticiler hem de veliler tarafından olumlu karşılanmıştır.⁷ Sürmen (2021) ise çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin din ve değerler eğitimine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Görüşmeler sonucunda öğretmenlerin, bu iki eğitimin birlikte ve gelişim özelliklerine uygun şekilde verilmesinin önemine vurgu yaptıkları görülmüştür.⁸

Akto ve Akto (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin din eğitimi konusundaki hazırbulunuşlukları, donanımları ve bu konuya ilişkin görüş farklılıkları incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen çalışmada, Mardin il merkezinde görev yapan 48 okul öncesi öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tematik analiz yoluyla elde edilen bulgulara göre katılımcılar, okul öncesinde din eğitimi konusunda "verilemez", "verilmelidir", "şartlı verilmelidir" ve "din eğitimi ailede verilmelidir" şeklinde dört temel görüş belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin görüşlerinin daha çok ideolojik konumlanmalarına dayandığı, bilimsel temele yeterince dayanmadığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda, çözüm önerisi olarak okul öncesi dönemin gelişimsel ve pedagojik özelliklerinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.⁹

Erpay (2020) tarafından yapılan çalışmada ise, okul öncesi eğitim kurumlarında din eğitimi verilmesine yönelik ebeveyn görüşleri ele alınmıştır. Siirt il merkezindeki resmi anaokullarına çocuklarını gönderen ebeveynlerle yapılan bu araştırma, ebeveynlerin okul öncesi dönemde verilen din eğitimi hakkındaki tutumlarını anlamayı amaçlamıştır. Bulgular, ebeveynlerin bir kısmının din eğitimi verilmesini koşulsuz desteklediğini, bir kısmının ise belirli şartlara bağlı olarak olumlu yaklaştığını göstermiştir. Ayrıca bazı ebeveynlerin din eğitiminin verilmesini desteklemekle birlikte bunun aile içinde yürütülmesi gerektiğini savundukları görülmüştür. Diğer

⁵ Cemil Oruç, "Okul Öncesi Dönemde Dini Duygunun Kökenleri ve Gelişimi", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10/1 (Şubat 2010), 75-96.

⁶ Fatih Çınar, *Öğretmenlerine ve Velilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi* (Isparta: Fakülte Kitabevi, 2016), 196.

⁷ Mehmet Zeki Göksu, "Okul Öncesi Kurum Yöneticileri ve Veli Görüşleri Işığında Okul Öncesinde Din Eğitimi", *EKEV Akademi Dergisi* 89 (2022), 121-140.

⁸ Sümeyye Sürmen, *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Din ve Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*, (Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021).

⁹ Akif Akto- Semra Akto, "Okul Öncesi Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler (Nitel Bir Araştırma)", *Şarkiyat* 9/2 (Kasım 2017), 1074-1095.

yandan, din eğitiminin okul öncesi dönemde uygun olmadığını düşünen ebeveynlerin gerekçelerine de yer verilmiştir.¹⁰

Erpay (2020) tarafından yürütülen başka bir çalışmada ise erken çocukluk döneminde din eğitiminin gerekliliği, içeriği ve yöntemleri üzerine literatür taraması yapılmıştır. Araştırma kapsamında, çocuğun gelişimsel özellikleriyle din eğitimi arasındaki uyum, okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi, farklı ülkelerdeki uygulamalar ve Türkiye'deki durum karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Elde edilen bulgular, okul öncesi eğitim kurumlarında din eğitimi verilmesinin gelişimsel açıdan uygun olduğunu ve farklı ülkelerdeki uygulamaların da bu yaklaşımı desteklediğini ortaya koymuştur. Araştırmada, özellikle erken yaşta verilecek din eğitiminin metodolojik açıdan doğru planlanması gerektiği vurgulanmıştır.¹¹ Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönemde din eğitimi gibi dikkat ve özen gerektiren bir konuya yönelik görüşlerini analiz etmektir. Çalışmada öğretmenlerin bu döneme ilişkin din eğitimi konusundaki düşüncelerinin nitelikli bir biçimde ortaya konulması hedeflenmektedir. Araştırmanın temel problem cümlesi, okul öncesi öğretmenlerinin din eğitimi hakkındaki düşüncelerinin neler olduğudur. Bu bağlamda, öğretmenlerin okul öncesi dönemde verilen din eğitimine dair tutumları ve yaklaşımları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Nicel bir araştırma yöntemiyle yürütülen bu çalışmada, öğretmen görüşlerinin sayısal veriler ışığında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Son yıllarda ülkemizde okul öncesi dönemde din eğitiminin gerekliliği ve içeriğine dair artan akademik ve toplumsal tartışmalar göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın hem alanyazına hem de uygulamada görev yapan eğitimcilere ve araştırmacılara önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemi çerçevesinde yürütülmüştür. Nicel araştırma tasarımı, değişkenler arasındaki ilişkilerin istatistiksel veriler aracılığıyla analiz edilmesine olanak sağlamakta ve ölçülebilir niceliksel verilere odaklanmaktadır. Nicel araştırmaların temel güçlü yönleri arasında; elde edilen bulguların genellenebilirliğinin yüksek olması, farklı gruplar arasında karşılaştırmalar yapılabilmesi, kuramsal yapılar üzerinde doğruluk testlerinin uygulanabilmesi ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin sistematik biçimde incelenebilmesi gibi avantajlar yer almaktadır.¹² Araştırmanın modeli ise nicel araştırmada sıkça

¹⁰ İlyas Erpay, "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din Eğitimi: Erken Dönem Din Eğitimine İlişkin Ebeveyn Görüşleri", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (Aralık 2020), 179-215.

¹¹ İlyas Erpay, "Gerekircilik İlkesi Temelinde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din Eğitimi", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/2 (Aralık 2020), 1305-1327.

¹² Şener Büyüköztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Yayınları, 2008), 23.

başvurulan tarama modelidir. Tarama modeli; geçmişte veya şu an var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır.¹³

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Kastamonu’da görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evreni temsil edebilecek niteliğe sahip olduğu düşünülen ve temsili örnekleme yoluyla belirlenen 101 okul öncesi öğretmenidir. Örnekleme ait bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.

Değişken	Kategori	Sayı (n)	%
Cinsiyet	Kadın	92	91,1
	Erkek	9	8,9
Yaş	25 yaş altı	6	5,9
	26-30 yaş	13	12,9
	31-35 yaş	27	26,7
	36-40 yaş	33	32,7
	41 ve üstü	22	21,8
Eğitim Durumu	Ön lisans	6	5,9
	Lisans	73	72,3
	Yüksek lisans	22	21,8
Kıdem	1-5 yıl	16	15,8
	6-10 yıl	13	12,9
	11-15 yıl	43	42,6
	16 yıl ve üstü	29	28,7
Okul Türü	Bağımsız anaokulu	45	44,6
	İlkokul bünyesinde anaokulu	41	40,6
	Ortaokul bünyesinde anaokulu	11	10,9
	Lise bünyesinde anaokulu	4	4,0
Toplam		101	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlere ait demografik bilgiler incelendiğinde, katılımcıların %91,1’inin kadın (n=92) ve %8,9’unun erkek (n=9) olduğu görülmüştür. Yaş dağılımına bakıldığında, %5,9’unun 25 yaş altı (n=6), %12,9’unun 26-30 yaş aralığında (n=13), %26,7’sinin 31-35 yaş aralığında (n=27), %32,7’sinin 36-40 yaş aralığında (n=33) ve %21,8’inin 41 yaş ve üzerinde (n=22) olduğu belirlenmiştir.

¹³ Zeki Arslantürk, *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2008), 101-102.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde, %5,9'unun ön lisans (n=6), %72,3'ünün lisans (n=73) ve %21,8'inin yüksek lisans mezunu (n=22) olduğu görülmüştür. Kıdem durumuna göre dağılımda, %15,8'inin 1-5 yıl arasında (n=16), %12,9'unun 6-10 yıl arasında (n=13), %42,6'sının 11-15 yıl arasında (n=43) ve %28,7'sinin 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu (n=29) anlaşılmıştır.

Katılımcıların görev yaptığı okul türlerine göre dağılımında, %44,6'sının bağımsız anaokullarında (n=45), %40,6'sının ilkokul bünyesindeki anaokullarında (n=41), %10,9'unun ortaokul bünyesindeki anaokullarında (n=11) ve %4,0'ının lise bünyesindeki anaokullarında (n=4) görev yaptığı tespit edilmiştir.

1.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve okul öncesi dönemde din eğitimi ile ilgili görüşleri kapsayan anket kullanılmıştır. Anket formunda olumlu ve olumsuz yönde ifadeler belirten toplamda 19 soru yer almakta olup, katılımcılara demografik sorular da yöneltilmiştir. Taslak form ilk olarak konuyla ilgili alanyazında yapılan çalışmalar gözden geçirilerek hazırlanmış sonrasında konuyla ilgili olan alan uzmanlarının görüşü ile düzenlemelerde bulunulmuştur. Sonrasında formun dile ve anlayış geçerliğini belirlemek için 12 katılımcıya pilot uygulama yapılmıştır. Gelen dönütler doğrultusunda sorulara son şekli verilmiştir.

Anket formunun araştırmada belirlenen Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 19 soru maddesi üzerinden 0.913'dür. Bu da formun içi tutarlılık katsayısının yüksek olduğunu ve güvenilir olduğunu belirtmektedir. Anket formu beşli likert yapıda hazırlanmış olup "Kesinlikle Katılmıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" seçenekleri arasında değişen tercihler sunulmuştur. Formda okul öncesi din eğitimine yönelik olumlu ve olumsuz görüşler yer almaktadır. Formdan elde edilebilecek toplam puanda olumsuz ifadeler ters puanlanmaktadır. Bu yolla anketten elde edilebilir toplam puan okul öncesi dönemde din eğitimine yönelik olumlu görüşü ifade etmektedir.

1.4. Verilerin Toplanması Süreci ve Etik Prosedürler

Uygulama öncesinde geliştirilen anket formu, Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun değerlendirmesine sunulmuş ve 2024/6 sayılı oturumda alınan 7 numaralı kurul kararıyla etik açıdan uygun bulunmuştur. Araştırma kapsamında hazırlanan anket formu, 2024-2025 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde Google Forms platformu aracılığıyla çevrim içi olarak uygulanmıştır. Katılımcılara araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı, elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı ve kişisel kimlik bilgilerinin paylaşılmaması gerektiği açık bir şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcılardan, sorulara kendi görüş ve deneyimlerine en uygun düşen seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir.

1.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizde "IBM SPSS Statistics 26" paket programından yararlanılmıştır. Veriler önce normallik varsayımı test edilmiş ve daha sonra betimsel olarak analiz edilmiştir. Örneklem ilişkisi demografik tanımlamalar ve

ölçeklerde yer alan sorulara ilişkin katılım tercihleri Frekans (n) ve Yüzde (%) olarak verilmiştir. Araştırma verilerine yönelik fark testlerinin analizinde grup üyeliklerinin 30 kişinin altında bulunduğu göz önünde bulundurularak noun parametrik testlerle analize devam edilmiştir. Bu bağlamda cinsiyet değişkeninde Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Diğer değişkenler açısından ise Kruskal-Wallis H Testi yapılmıştır. Anlamlılık değerleri açısından 0,05 katsayısı temel alınmıştır.

2. Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde din eğitimine ilişkin olumlu ifadelerle verdikleri cevaplara yönelik bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimine İlişkin Olumlu İfadelerle Verdikleri Cevaplara Yönelik Bulgular

		Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2	0-6 yaş aralığında temeller atıldığı için din eğitimi verilmelidir. Çocukta dini bilinç oluşmasına yardımcı olur.	12	11,9	8	7,9	11	10,9	40	39,6	30	29,7
3	Din soyut bir olgudur fakat din eğitimi gerekliliğinden dolayı somutlaştırarak çocuklara eğitim verilebilir.	14	13,9	8	7,9	9	8,9	45	44,6	25	24,8
4	Dini değerlerin, okul öncesindeki diğer değerlerle birlikte öğretilme imkanı vardır.	11	10,9	8	7,9	9	8,9	44	43,6	29	28,7
5	Bu dönemdeki çocuklar dini değerlere (yaratılış vb.) meraklı olduklarından okul öncesi dönem din eğitimi için önemli bir dönemdir.	12	11,9	8	7,9	12	11,9	39	38,6	30	29,7
6	3 yaşından sonra sorulan sorular artacağından din eğitimi ile somut cevaplar vermek çocuğun anlamasını kolaylaştıracaktır.	12	11,9	7	6,9	11	10,9	48	47,5	23	22,8
7	Okul öncesi programlarda çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınarak din, ahlak ve değerler eğitimine yer verilmelidir.	12	11,9	8	7,9	9	8,9	42	41,6	30	29,7
8	Okul öncesi dönem dediğimiz 0-6 yaş dönemi, çocuklar için dini sevdirmeye ve taklit etme	5	5	3	3	12	11,9	49	48,5	31	30,7

	dönemidir. Din eğitimi verilirken genel kural baskı ve zorlamanın olmamasıdır. Baskı ve zorlama durumunda çocuk dini sevmek yerine soğuk ve mesafeli olabilir.										
9	Okul öncesi dönemde çocuk din ve Allah hakkında "Tanrı Kim? Bizi kim yarattı? cennet nerede? Tanrı nerede?" gibi sorular soracaktır. Ebeveynler bazen bu tür soruları nasıl yanıtlayacağını bilemez. Çocuğun sorduğu soruları bu dönemde somutlaştırarak yanıtlamak, çocuğun anlamasında etkili olacaktır. Bu yüzden okul öncesi eğitimde din eğitimi gereklidir.	13	12,9	9	8,9	12	11,9	43	42,6	24	23,8
10	Din eğitimi için okul öncesi eğitimde, görsel materyaller ve dini çizgi film izletilmesinde sakınca yoktur.	13	12,9	8	7,9	18	17,8	40	39,6	22	21,8
11	Tüm eğitimlerde olduğu gibi din eğitiminde de çocukluk dönemi altın çağ olarak nitelendirilebilir. Çocuklar bu dönemde verilebilecek her türlü eğitici etkinliği almaya isteklidirler. Eğitmenin tek şartı, çocuğun seviyesine uygun eğitim vermektir. Din eğitimi de bu seviye göz önüne alınarak verilebilir.	12	11,9	7	6,9	10	9,9	42	41,6	30	29,7
12	Ailede alınan din eğitimi okul öncesi eğitim ile pekiştirilebilir.	13	12,9	11	10,9	17	16,8	41	40,6	19	18,8
13	Din eğitimi, vicdani ve ahlaki eğitimle iç içedir. Çocuk dini öğrenirken vicdani ve ahlaki gelişimini tamamlar.	11	10,9	8	7,9	11	10,9	44	43,6	27	26,7
19	Çocuğun büyüüp kendi dinini seçmesi gerektiği görüşü çocuğa yarardan çok zarar verir.	14	13,9	12	11,9	18	17,8	24	23,8	33	32,7

Okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönemde din eğitimine ilişkin olumlu görüşlere verdikleri cevaplara bakıldığında; *"0-6 yaş aralığında temeller atıldığı için din eğitimi verilmelidir. Çocukta dini bilinç oluşmasına yardımcı olur."* görüşüne öğretmenlerin %39,6'sı (n=40) "Katılıyorum" ve %29,7'si (n=30) "Kesinlikle Katılıyorum" cevabını vermiştir. Bu sonuçlar, ifadeye olumlu yaklaşan katılımcı

oranın yüksek olduğunu (%69,3; n=70) göstermektedir. *"Din soyut bir olgudur fakat din eğitimi gerekliliğinden dolayı somutlaştırarak çocuklara eğitim verilebilir."* görüşüne ilişkin olarak öğretmenlerin %44,6'sı (n=45) "Katılıyorum" ve %24,8'i (n=25) "Kesinlikle Katılıyorum" yanıtını vermiştir. Bu verilere göre, öğretmenlerin çoğunluğu (%69,4; n=70) bu görüşü desteklemektedir.

"Dini değerlerin, okul öncesindeki diğer değerlerle birlikte öğretilbilme imkanı vardır." ifadesine ilişkin olarak öğretmenlerin %43,6'sı (n=44) "Katılıyorum" ve %28,7'si (n=29) "Kesinlikle Katılıyorum" görüşünü dile getirmiştir. Görüldüğü gibi öğretmenlerin çoğunluğu (%72,3; n=73) bu görüşe katılmaktadır. Bir diğer ifadeyle, *"Bu dönemdeki çocuklar dini değerlere (yaratılış vb.) meraklı olduklarından okul öncesi dönem din eğitimi için önemli bir dönemdir."* görüşü hakkında öğretmenlerin %38,6'sı (n=39) "Katılıyorum" ve %29,7'si (n=30) "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu (%68,3; n=69) bu görüşe katılmaktadır.

Altıncı ifade olan *"3 yaşından sonra sorulan sorular artacağından din eğitimi ile somut cevaplar vermek çocuğun anlamasını kolaylaştıracaktır."* ifadesine ilişkin olarak öğretmenlerin %47,5'i (n=48) "Katılıyorum" ve %22,8'i (n=23) "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde görüş bildirmiştir. Bu bulgular, öğretmenlerin %70,3'ünün (n=71) bu ifadeye katıldığını göstermektedir. Yedinci ifade olan *"Okul öncesi programlarda çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınarak din, ahlak ve değerler eğitimi yer verilmelidir."* ifadesine yönelik olarak öğretmenlerin %41,6'sı (n=42) "Katılıyorum" ve %29,7'si (n=30) "Kesinlikle Katılıyorum" yanıtını vermiştir. Bu ifadeye katılım oranı toplamda %71,3 olarak belirlenmiştir.

Bir diğer ifade olan *"Okul öncesi dönem dediğimiz 0-6 yaş dönemi, çocuklar için dini sevdirmeye ve taklit etmeye dönüştürmüştür. Din eğitimi verilirken genel kural baskı ve zorlamanın olmamasıdır. Baskı ve zorlama durumunda çocuk dini sevmek yerine soğuk ve mesafeli olabilir."* ifadesine ilişkin olarak öğretmenlerin %48,5'i (n=49) "Katılıyorum" ve %30,7'si (n=31) "Kesinlikle Katılıyorum" görüşünü belirtmiştir. Bu bulgular, öğretmenlerin %79,2'sinin bu ifadeyi desteklediğini göstermektedir. Dokuzuncu ifade olan *"Okul öncesi dönemde çocuk din ve Allah hakkında 'Tanrı kim? Bizi kim yarattı? Cennet nerede? Tanrı nerede?' gibi sorular soracaktır. Çocuğun sorduğu soruları bu dönemde somutlaştırarak yanıtlamak, çocuğun anlamasında etkili olacaktır. Bu yüzden okul öncesi eğitimde din eğitimi gereklidir."* ifadesine yönelik olarak öğretmenlerin %42,6'sı (n=43) "Katılıyorum" ve %23,8'i (n=24) "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde yanıt vermiştir. Toplamda %66,4 oranında öğretmenler, bu ifadeyi desteklemiştir.

Onuncu ifade olan *"Din eğitimi için okul öncesi eğitimde, görsel materyaller ve dini çizgi film izletilmesinde sakınca yoktur."* ifadesine ilişkin olarak öğretmenlerin %39,6'sı (n=40) "Katılıyorum" ve %21,8'i (n=22) "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde görüş belirtmiştir. Bu ifadeye katılım oranı toplamda %61,4'tür. Bir diğer ifade olan *"Tüm eğitimlerde olduğu gibi din eğitiminde de çocukluk dönemi altın çağ olarak nitelendirilebilir. Çocuklar bu dönemde verilebilecek her türlü eğitici etkinliği almaya"*

isteklidirler. *Eğitmenin tek şartı, çocuğun seviyesine uygun eğitim vermektir. Din eğitimi de bu seviye göz önüne alınarak verilebilir.*" ifadesine ilişkin olarak öğretmenlerin %41,6'sı (n=42) "Katılıyorum" ve %29,7'si (n=30) "Kesinlikle Katılıyorum" görüşünü belirtmiştir. Bu ifadeye toplamda %71,3 oranında katılım olduğu görülmektedir.

On ikinci ifade olan *"Ailede alınan din eğitimi okul öncesi eğitim ile pekiştirilebilir."* ifadesine yönelik olarak öğretmenlerin %40,6'sı (n=41) "Katılıyorum" ve %18,8'i (n=19) "Kesinlikle Katılıyorum" yanıtını vermiştir. Bu ifadeye katılım oranı toplamda %59,4 olarak belirlenmiştir. Bir diğer ifade olan *"Din eğitimi, vicdani ve ahlaki eğitimle iç içedir. Çocuk dini öğrenirken vicdani ve ahlaki gelişimini tamamlar."* ifadesine ilişkin olarak öğretmenlerin %43,6'sı (n=44) "Katılıyorum" ve %26,7'si (n=27) "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde görüş belirtmiştir. Toplamda %70,3 oranında öğretmen bu ifadeyi desteklemektedir. Son olarak *"Çocuğun büyüüp kendi dinini seçmesi gerektiği görüşü çocuğa yarardan çok zarar verir."* ifadesine ilişkin olarak öğretmenlerin %23,8'i (n=24) "Katılıyorum" ve %32,7'si (n=33) "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde görüş belirtmiştir. Bu ifadeyi destekleyen öğretmenlerin toplam oranı %56,5'tir.

Bu bağlamda en çok öğretmen katılımı %79,2'lik katılımı *"Okul öncesi dönem dediğimiz 0-6 yaş dönemi, çocuklar için dini sevdirmeye ve taklit etme dönemidir. Din eğitimi verilirken genel kural baskı ve zorlamanın olmamasıdır. Baskı ve zorlama durumunda çocuk dini sevmek yerine soğuk ve mesafeli olabilir."* görüşüdür. Olumlu ifadelerin içinde en düşük katılım ise; *"Çocuğun büyüüp kendi dinini seçmesi gerektiği görüşü çocuğa yarardan çok zarar verir."* görüşüdür. Bu görüş öğretmenlerin toplamda %56,5 oranında katılım göstermesine rağmen diğer ifadelerle göre düşük bir orandadır.

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde din eğitimine ilişkin olumsuz ifadelerle verdikleri cevaplara yönelik bulgular Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimine İlişkin Olumsuz İfadelere Verdikleri Cevaplara Yönelik Bulgular

	İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Dine sempati ya da öfke duymanın dayanağı çocukluğun ilk evresi olan 0-6 yaştır. Bu dönemde din eğitimi verilmesi yanlıştır.	33	32,7	34	33,7	14	13,9	11	10,9	11	10,9
14	Soyut kavram bilinci oluşmadığı için okul öncesi eğitimde din eğitimi verilmemelidir.	31	30,7	36	35,6	14	13,9	8	7,9	11	10,9

15	Gelişimsel özellikleri nedeniyle erken çocukluk döneminde çocukların bu gerçekleri/kavramları anlamalarını hatta bazı dini kurallara göre hareket etmelerini beklemek genel eğitim anlayışının amaçlarına uymamaktadır.	20	19,8	31	30,7	21	20,8	17	16,8	11	10,9
16	Okul öncesi din eğitimi çocukta travma yaratabilir.	32	31,7	31	30,7	18	17,8	12	11,9	8	7,9
17	Okul öncesi dönemde çocuklara bu unsurların din, ahlak veya değerler eğitimi adı altında tanıtılması ve öğretilmesi, çocuğun zihninde düşüncelere veya kafa karışıklığına ve bazen de korkuların oluşmasına neden olabilir.	26	25,7	32	31,7	19	18,8	13	12,9	11	10,9
18	Çocuğun ileride kendi din eğitimi tamamlaması daha doğrudur.	32	31,7	33	32,7	14	13,9	11	10,9	11	10,9

Tablo 3’de görüldüğü üzere; ilk görüş maddesi olan, *"Dine sempati ya da öfke duymanın dayanağı çocukluğun ilk evresi olan 0-6 yaştır. Bu dönemde din eğitimi verilmesi yanlıştır."* ifadesine öğretmenlerin, %32,7’si (n=33) "Kesinlikle Katılmıyorum," %33,7’si (n=34) "Katılmıyorum" görüşünde olduklarını belirtmiştir. Bu veriler, öğretmenlerin çoğunluğunun (%66,4) "0-6 yaş döneminde din eğitimi verilmesinin yanlış olduğu" ifadesine katılmadığını, yani bu görüşe karşı çıktığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, öğretmenlerin büyük bir kısmı bu yaş döneminde din eğitimi verilmesi uygun görmektedir. Bir diğer ifade olan "Soyut kavram bilinci oluşmadığı için okul öncesi eğitimde din eğitimi verilmemelidir." ifadesine yönelik olarak öğretmenlerin %30,7’si (n=31) "Kesinlikle Katılmıyorum," %35,6’sı (n=36) "Katılmıyorum," yanıtı vermiştir. Bulgulara göre toplamda %66,3 oranında öğretmen bu ifadeyi desteklememektedir.

Ayrıca erken çocukluk dönemindeki gelişimsel özellikler dikkate alındığında, çocuklardan soyut dinî kavramları kavramaları ya da belirli dinî kurallara uygun davranışlar sergilemeleri beklenmesi, çağdaş eğitim anlayışının temel hedefleriyle örtüşmemektedir yönündeki görüşe öğretmenlerin %19,8’i (n=20) "Kesinlikle Katılmıyorum," %30,7’si (n=31) "Katılmıyorum," görüşünü bildirmiştir. Bu bulgular, öğretmenlerin %50,5’inin bu ifadeye karşı çıktığını ve katılmadıklarını göstermektedir. Bir diğer ifade olan "Okul öncesi din eğitimi çocukta travma yaratabilir." ifadesine ilişkin olarak öğretmenlerin %31,7’si (n=32) "Kesinlikle Katılmıyorum," %30,7’si (n=31) "Katılmıyorum," şeklinde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin toplamda %62,4’ü bu ifadeye katılmamaktadır.

Bir diğer ifade olan "Okul öncesi dönemde çocuklara bu unsurların din, ahlak veya değerler eğitimi adı altında tanıtılması ve öğretilmesi, çocuğun zihninde düşüncelere veya kafa karışıklığına ve bazen de korkuların oluşmasına neden olabilir." ifadesine yönelik olarak öğretmenlerin %25,7'si (n=26) "Kesinlikle Katılmıyorum," %31,7'si (n=32) "Katılmıyorum," yanıtını vermiştir. Öğretmenlerin toplamda %57,4'ü bu ifadeye katılmamaktadır. Bir diğer ifade olan "Çocuğun ileride kendi din eğitimi tamamlaması daha doğrudur." ifadesine ilişkin olarak öğretmenlerin %31,7'si (n=32) "Kesinlikle Katılmıyorum," %32,7'si (n=33) "Katılmıyorum," görüşünü bildirmiştir. Bu ifadeye katılmayanların oranı toplamda %64,4'tür.

Bu bulgulara göre erken çocukluk dönemindeki gelişimsel özellikler dikkate alındığında, çocuklardan soyut dinî kavramları kavramaları ya da belirli dinî kurallara uygun davranışlar sergilemeleri beklenmesi, çağdaş eğitim anlayışının temel hedefleriyle örtüşmemektedir yönündeki görüşe öğretmenlerin %50,5 oranında karşı çıktığını ve katılmadıkları ifade olup bu konuda öğretmenlerin %20,8'i de kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu görüş öğretmenlerin en çok kararsız kaldıkları görüş olarak belirlenmiştir.

2.1. Öğretmen Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Farkına Yönelik Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde din eğitimine ilişkin görüşlerine yönelik fark testleri sonuçları Tablo 4.'de sunulmuştur.

Tablo 4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimine İlişkin Görüşlerine Yönelik Fark Testleri Sonuçları

Değişken*	Gruplar	N	Sıra Ort.	df	H/U	p
Yaş	25 yaş altı	6	49,83	4	3,850	0,427
	26-30 yaş	13	45,92			
	31-35 yaş	27	58,17			
	36-40 yaş	33	52,79			
	41 ve üstü	22	42,84			
Eğitim Durumu	Ön lisans	6	39,17	2	1,462	0,481
	Lisans	73	50,68			
	Yüksek lisans	22	55,30			
Kıdem	1-5 yıl	16	39,84	3	4,883	0,181
	6-10 yıl	13	63,85			
	11-15 yıl	43	51,83			
	16 yıl ve üzeri	29	50,17			
Okul Türü	Bağımsız anaokulu	45	44,31	3	5,286	0,152

Değişken*	Gruplar	N	Sıra Ort.	df	H/U	p
	İlkokul bünyesinde anaokulu	41	57,26			
	Ortaokul bünyesinde anaokulu	11	58,32			
	Lise bünyesinde anaokulu	4	42,00			
Cinsiyet	Kadın	92	49,21	-	249,000	0,048**
	Erkek	9	69,33			

*Not: Cinsiyet değişkeninde Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Diğer değişkenler açısından ise Kruskal-Wallis H Testi yapılmıştır.

**p < 0,05 anlamlı bir farklılık olduğunu gösterir.

Tablo 4'te sunulan verilere göre; yaş değişkenine ilişkin gerçekleştirilen Kruskal-Wallis H testi analizinde, okul öncesi öğretmenlerinin yaş gruplarına göre din eğitime yönelik görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($H(4) = 3,850$, $p = 0,427$). Benzer şekilde, öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre din eğitimi konusundaki düşüncelerinin incelendiği Kruskal-Wallis H testi sonucunda da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($H(2) = 1,462$, $p = 0,481$). Kıdem süresine ilişkin yapılan analizlerde ise öğretmenlerin mesleki deneyim sürelerine göre din eğitimi konusundaki görüşlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir ($H(3) = 4,883$, $p = 0,181$). Son olarak, öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü değişkeni bakımından yapılan analizde de din eğitime yönelik tutum ve görüşlerin okul türüne göre anlamlı biçimde değişmediği belirlenmiştir ($H(3) = 5,286$, $p = 0,152$).

Son olarak, cinsiyet değişkenine yönelik yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları, kadın ve erkek okul öncesi öğretmenlerinin din eğitime ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($U = 249,000$, $p = 0,049$). Kadın öğretmenler (49,21) erkek öğretmenlere (69,33) kıyasla daha düşük sıralama ortalamalarına sahiptir. Bu durumda, erkek öğretmenlerin din eğitimiyle ilgili görüşleri kadın öğretmenlere göre daha olumludur.

3. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde din eğitime ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Bulgular, okul öncesi öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun okul öncesi dönemde din eğitiminin verilmesi gerektiği yönündeki görüşlere olumlu yaklaştığını göstermektedir. Bu durum, öğretmenlerin çocukların gelişim sürecinde dini eğitimin önemine dair farkındalıklarının yüksek olduğunu ve din eğitiminin çocukların değerler eğitimiyle bütünleşik bir şekilde ele alınması gerektiği yönündeki genel eğilimi ortaya koymaktadır. Özellikle 0-6 yaş dönemi çocuklar için dini sevdirmeye ve taklit ederek öğrenme dönemi olduğuna yönelik yüksek katılım, bu yaş grubunun öğrenme ve davranış geliştirme süreçlerinde din eğitiminin yerinin kabul gördüğünü göstermektedir.

Araştırma bulguları ayrıca, öğretmenlerin din eğitiminin baskı ve zorlamadan uzak bir şekilde verilmesi gerektiği konusundaki görüş birliğini de ortaya

koymaktadır. Bu dönem çocukların temel dini bilgileri ve değerleri içselleştirmesi açısından önemlidir. Din eğitimi bağlamında çocukların psikososyal gelişim düzeyine uygun yöntemlerin tercih edilmesi gerektiği sıklıkla vurgulanmaktadır. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin büyük bir kısmının somut materyallerin ve görsel içeriklerin kullanımını önemseydiğini de göstermektedir. Bu durum, din eğitiminin çocuklar için anlaşılabilir hale getirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Din eğitiminin çocukların ahlaki ve vicdani gelişimleriyle iç içe olduğuna dair yüksek düzeyde olumlu katılım, öğretmenlerin dini eğitimi sadece bir bilgi aktarımı süreci olarak değil, aynı zamanda değerlerin ve davranışların şekillendiği bütüncül bir süreç olarak gördüğünü göstermektedir. Bu bağlamda bu yaş grubuna dini eğitimin yalnızca bilgiye dayalı değil, aynı zamanda ahlaki ve sosyal becerileri destekleyen bir eğitim yaklaşımıyla ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.¹⁴

Çocuğun büyüüp kendi dinini seçmesi gerektiği görüşünün çocuğa yarardan çok zarar vereceğine yönelik bulgular, öğretmenlerin dini eğitimin bireyin özgür iradesi ve seçimi ile ilişkili boyutlarına daha temkinli yaklaştığını göstermektedir. Din eğitimi ile bireysel özgürlük arasındaki hassas dengeyi işaret etmektedir. Bu sonuç öğretmenlerin bağımsız düşünme becerilerini önemsediklerini fakat din öğretimi konusunda bu kritik dönemin değerlendirilmesi gerektiğini de kavradıklarını göstermektedir. Günümüzde güvenilir olmayan kaynaklarında yoğunluğu göz önünde bulundurulduğunda, özgürlük adı altında çocuklarımızda din seçimi gibi bir konunun tesadüfe bırakılması pedagojik bir yaklaşımla açıklanamamaktadır.¹⁵

Çocukların din, cennet ve Yaratıcı hakkındaki sorularına ilişkin somut cevaplar verilmesi gerektiği yönündeki görüşlerin öğretmenler tarafından geniş bir destek bulması, bu yaş grubunun bilişsel gelişim özelliklerinin dikkate alındığını göstermektedir. Bu durum, erken yaşlarda soyut kavramların anlaşılmasını kolaylaştıracak somutlaştırma tekniklerinin önemini vurgulamaktadır.¹⁶ Özellikle okul öncesi dönemde, çocukların kavramsal öğrenmeye yönelik meraklarını gidermek için eğitici materyaller ve yöntemlerin daha etkili bir şekilde kullanılabileceği söylenebilir.¹⁷ Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerin çoğunluğu din eğitiminin ailede başlayan bir süreç olarak okul öncesi eğitimle pekiştirilebileceğini ifade etmektedir. Bu görüş, aile ve okul arasındaki iş birliğinin, özellikle din eğitimi gibi hassas bir konuda ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁸ Ayrıca, bu iş birliğinin çocukların tutarlı bir şekilde değerler eğitimi almasını sağladığı vurgulanmaktadır. Ancak, ailede verilen din eğitiminin okul öncesi

¹⁴ Mustafa Tavukçuoğlu, "Okulöncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/14 (2002), 56.

¹⁵ Salih Aybey, "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi Hakkındaki Görüşleri Üzerine Bir Araştırma", *Tasavvur/Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 8/2 (Aralık 2022), 920-922.

¹⁶ Mehmet Emin Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım* (İstanbul: Timaş Yayınları, 1989), 5.

¹⁷ Yaşar Fersahoğlu, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Duygu Eğitimi* (İstanbul: Marifet Yayınları, 1998), 53.

¹⁸ Birsen Gökçe, "Çocuk Kişiliğinin Gelişiminde Aile Okul ve Dış Çevrenin Rolü", *Aile Yazıları III*, (Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1991), ss.16-18.

eğitime ne ölçüde entegre edileceği ve bu süreçte hangi yöntemlerin izleneceği konuları üzerinde daha fazla durulması gerektiği anlaşılmaktadır.

Araştırma bulguları, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun erken çocukluk döneminde din eğitimi verilmesine olumlu baktığını ortaya koymaktadır. Özellikle “0-6 yaş döneminde din eğitimi verilmesi yanlıştır” ifadesine öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu katılmamıştır. Benzer şekilde, soyut kavram bilinci oluşmadığı için okul öncesi eğitimde din eğitimi verilmemesi gerektiğine yönelik görüş kabul edilmemiştir. Bu bulgular, öğretmenlerin büyük bir bölümünün erken çocukluk döneminde soyut kavramları içerse de gerekli yöntem ve yaklaşımlarla din eğitiminin bu dönemde başlatılmasını desteklediğini göstermektedir. Benzer şekilde erken dönemde din eğitiminin korku ve travmaya neden olabileceği görüşlerine öğretmenler katılmamıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin büyük çoğunluğunun erken çocukluk döneminde din eğitiminin başlamasını desteklediği ve bunun çocukların gelişimsel süreçlerine olumsuz bir etkisi olmayacağını düşündüklerini söylenebilir.

Bir diğer önemli bulgu ise; öğretmenlerin yaş, eğitim durumu, kıdem ve çalıştıkları okul türü gibi demografik değişkenlerin öğretmenlerin din eğitiminin önemi ve gerekliliği konusundaki görüşleri üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığıdır. Özellikle yaş ve kıdem gibi mesleki tecrübeyle bağlantılı değişkenlerde anlamlı fark olmaması, öğretmenlerin din eğitiminin gerekliliğine ve uygunluğuna yönelik yaklaşımlarının pedagojik bakış açısı, bireysel tutum, değerler veya toplumsal beklentilerle oluştuğunu düşündürmektedir.¹⁹ Bu bulgu, öğretmenlerin meslek hayatları boyunca din eğitimi konusundaki tutum ve görüşlerinin büyük ölçüde değişmediğini gösterir. Benzer şekilde eğitim düzeyi ve görev yapılan okul türü değişkenlerine göre de farkın oluşmaması; okul öncesi dönemde din eğitimi konusunda akademik kariyerin, okul politikalarının veya kurumsal kültürün öğretmen tutumlarını etkilemediğini göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı bir fark bulunması, din eğitimi tartışmalarında toplumsal cinsiyet rollerinin etkisini kısmen de olsa hissettirmektedir. Erkek öğretmenlerin din eğitime yönelik daha olumlu görüşlere sahip olması, ahlaki ve değerler eğitimi açısından daha savunmacı bir bakış açısına sahip olabileceklerini göstermektedir. Kadın öğretmenlerin ise bu konuda çocuk merkezli bir yaklaşımla konuyu ele alarak, özellikle soyut kavramlarla ilgili konuların eğitime dahilinde daha hassasiyetle konuya yaklaştıklarını düşündürmektedir.²⁰ Bu durum din eğitimi konusunda eğitim politikalarının oluşturulmasında öğretmenlerin farklı bakış açılarını dikkate almanın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, öğretmenlere yönelik hizmet içi

¹⁹ Yurdağül Konuk, *Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi* (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları 1994), 21-27.

²⁰ Osman Pazarlı, *Din Psikolojisi* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1982), 95.

eğitimlerde, din eğitimi gibi hassas konularda daha pedagojik yaklaşımların desteği göz ardı edilmemelidir.²¹

Akto ve Akto (2017) tarafından yürütülen çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin din eğitimi konusundaki görüş farklılıkları ortaya konulmuş; öğretmenlerin bu konuda net bir görüş birliği içinde olmadıkları ve genellikle ideolojik yaklaşımlarla konuyu değerlendirdikleri belirlenmiştir.²² Mevcut araştırma ise öğretmenlerin din eğitiminin çocukların gelişimsel sürecine katkı sağlayacağına yönelik ortak bir farkındalık geliştirdiğini ve bu farkındalığın pedagojik temellere dayandığını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle güncel bulgular, öğretmenlerin zamanla din eğitimi konusundaki yaklaşımlarının daha pedagojik bir boyuta evrildiğini göstermektedir. Benzer şekilde, Erpay'ın (2020) çalışmasında da din eğitiminin okul öncesi düzeyde verilmesine yönelik ebeveyn görüşlerine yer verilmiştir. Bu çalışmada bazı ebeveynler din eğitiminin ailede verilmesi gerektiğini savunurken, bazıları belirli şartlar altında okul öncesinde verilmesine sıcak bakmıştır. Bu durum, din eğitimi konusunun sadece eğitimciler değil, aynı zamanda aileler açısından da çok boyutlu bir konu olduğunu göstermektedir. Mevcut araştırma da öğretmenlerin, din eğitiminin okul ve aile iş birliği çerçevesinde yürütülmesi gerektiğine yönelik görüşlerini ortaya koyarak, önceki bulgularla uyum göstermektedir.²³ Göksu'nun (2022) araştırmasında ise, okul öncesi Kur'an kurslarında görev yapan usta öğreticilerin pedagojik yetersizliklerine dikkat çekilmiş ve bu eksikliklerin giderilmesi için uygulamalı staj önerilmiştir. Ayrıca, okul öncesi din eğitiminin programda yer alması ve seçmeli ders olarak sunulması hem yöneticiler hem de veliler tarafından olumlu karşılanmıştır.²⁴ Sürmen (2021) ise çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin din ve değerler eğitimine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Görüşmeler sonucunda öğretmenlerin, bu iki eğitimin birlikte ve gelişim özelliklerine uygun şekilde verilmesinin önemine vurgu yaptıkları görülmüştür.²⁵ Bu araştırma, alanyazındaki ilgili araştırmalar ile birlikte değerlendirildiğinde, öğretmen görüşlerinin artık ideolojik zeminden uzaklaşıp daha çok çocuğun gelişimsel özelliklerine ve pedagojik ilkelerine dayalı olarak şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, cinsiyet farklılıklarının din eğitimi yaklaşımlar üzerinde etkili olduğu bulgusu, daha önceki çalışmalarda ayrıntılı olarak ele alınmamış özgün bir katkı olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, öğretmenlerin eğitim düzeyi, kıdemi ve çalıştıkları okul türüne göre tutumlarında anlamlı bir fark olmaması, öğretmen görüşlerinin bireysel ve toplumsal değerlerle şekillendiğini göstermekte ve bu durum literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır.

²¹ Zeynep Nezehat Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi* (İstanbul: Dem Yayınları, 2014); Beyza Bilgin, "Okul Öncesi Çağı Çocuğunda Din Duygusu", *Okul Öncesi Eğitimi Dergisi* 30 (Ekim 1986), 5-6.

²² Akto- Akto, "Okul Öncesi Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler", 1074-1095.

²³ Erpay, "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din Eğitimi: Erken Dönem Din Eğitimine İlişkin Ebeveyn Görüşleri", 179-215.

²⁴ Göksu, "Okul Öncesi Kurum Yöneticileri ve Veli Görüşleri Işığında Okul Öncesinde Din Eğitimi", 121-140.

²⁵ Sürmen, *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Din ve Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*, 123-129.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin din eğitimi konusunda pedagojik bilgi ve farkındalıklarını artırmak için hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir. Bu programlar, erken çocukluk döneminin gelişimsel özelliklerini dikkate alan etkinlik temelli uygulamalara odaklanmalıdır. Araştırmacılara yönelik olarak, din eğitime dair tutumları etkileyen bireysel, toplumsal ve kültürel faktörleri inceleyen nitel araştırmalar yapılabilir. Farklı coğrafi bölgelerde benzer çalışmalar gerçekleştirerek bulguların genelleştirilebilirliği artırılabilir. Eğitim politikalarını belirleyen kurumlar, öğretmenlerin okul öncesi dönemde din eğitiminin gerekliliği ve önemine ilişkin olumlu görüşlerini dikkate alarak rehber dokümanlar hazırlamalı ve uygulamada karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmalıdır.

Kaynakça

- Akto, Akif - Akto, Semra. "Okul Öncesi Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler (Nitel Bir Araştırma)". Şarkiyat 9/2 (Kasım 2017), 1074-1095. <https://doi.org/10.26791/sarkiat.342143>.
- Arslantürk, Zeki. *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2008.
- Ay, Mehmet Emin. *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1989.
- Aybey, Salih. "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi Hakkındaki Görüşleri Üzerine Bir Araştırma". Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi 8/2 (Aralık 2022), 915-958. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.1159644>.
- Bilgin, Beyza. "Okul Öncesi Çağı Çocuğunda Din Duygusu". *Okul Öncesi Eğitimi Dergisi* 30 (Ekim 1986), 4-13.
- Büyüköztürk, Şener vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları, 2008.
- Cihandide, Zeynep Nezehat. *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2014.
- Çınar, Fatih. *Öğretmenlerine ve Velilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi*. Isparta: Fakülte Kitabevi, 2016.
- Dam, Hasan. "Çocukluk Dönemi Din Eğitimi", *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2017.
- Daşdemir, İsmet. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.
- Ercan, İlyas. "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din Eğitimi: Erken Dönem Din Eğitime İlişkin Ebeveyn Görüşleri". Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 49 (Aralık 2020), 179-215. <https://doi.org/10.17120/omuifd.778128>
- Ercan, İlyas. "Gerekircilik İlkesi Temelinde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din Eğitimi". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/2 (Aralık 2020), 1305-1327. <https://doi.org/10.17859/pauifd.778125>
- Fersahoğlu, Yaşar. *Din Eğitimi ve Öğretiminde Duygu Eğitimi*. İstanbul Marifet Yayınları, 1998.
- Fidan, Nürettin - Erden, Münire. *Eğitime Giriş*. Ankara: Alkım Yayınevi, 2002.
- Gökçe, Birsan. "Çocuk Kişiliğinin Gelişiminde Aile Okul ve Dış Çevrenin Rolü", *Aile Yazıları III*, Ankara:Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1991.
- Göksu, Mehmet Zeki. "Okul Öncesi Kurum Yöneticileri ve Veli Görüşleri Işığında Okul Öncesinde Din Eğitimi". *EKEV Akademi Dergisi* 89 (2022). 121-140.
- Hökelekli, Hayati. *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.

- Konuk, Yurdağül. *Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.
- Nakib el-Attas, Seyyid Muhammed. *İslami Eğitim -araçlar ve amaçlar-*, çev. Ali Çaksu. İstanbul: Endülüs Yayınları, 1991.
- Oruç, Cemil. (2011). Okul öncesi dönemde çocuğun din eğitimi. *İstanbul: Dem Yayınları*, (Değerler Eğitimi Merkezi).
- Oruç, Cemil. "Okul Öncesi Dönemde Dini Duygunun Kökenleri ve Gelişimi". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10/1 (Şubat 2010), 75-96.
- Özdemir, Servet vd. (ed.), *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları, 2007.
- Pazarlı, Osman. *Din Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1982.
- Selçuk, Mualla. *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 2009.
- Sümeyye Sürmen, *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Din ve Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Tavukçuoğlu, Mustafa "Okulöncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/14 (2002), 51-63.